

Nr 253.

Av herr **Holmström m. fl.**, *i anledning av Kungl. Maj:ts proposition med förslag till värnpliktslag.*

Kungl. Maj:t har i proposition nr 318 förelagt riksdagen förslag till ny värnpliktslag, innefattande en väsentlig utvidgning av den värnpliktiga ungdomen nu åvilande skyldigheter. Särskilt gäller detta sådana värnpliktiga, som skola utbildas till officer eller underofficer. Till sådan fortsatt utbildning skulle i mån av behov tvångsvis uttagning kunna ske.

Enligt departementschefen böra de till fortsatt befälsutbildning sålunda uttagna värnpliktiga och värnpliktiga i specialtjänst med förlängd tjänstgöringstid erhålla skälig ekonomisk kompensation för de särskilda uppoffringar, som krävas av dem. Frågan om sådan kompensation synes emellertid statsrådet, såsom försvarsutredningen förutsatt, böra underkastas närmare utredning. Det är departementschefens förhoppning, att denna fråga skall inom den närmaste tiden kunna bringas i sådant skick, att det skall bli möjligt att underställa 1942 års riksdag förslag i ämnet.

Medgivnas måste att, eftersom de värnpliktiga i lindrigaste fall få underkasta sig 360 dagars utbildning, jämte i anslutning därtill beredskapsövning om högst 180 dagar samt därutöver det som motsvarar ev. nuvarande beredskapstjänst, så innebär detta självfallet ett allvarligt ingrepp i deras ekonomiska betingelser och framtida möjligheter i förvärvslivet. Den redan nu sena familjebildningen kommer att ytterligare på ett beklagligt sätt försvåras.

Redan nu har det visat sig att tjänstgöringen för de värnpliktiga medför så stora olägenheter, att man på vissa håll inom den statliga förvaltningen utöver den ekonomiska kompensationen infört en praxis, vilken möjliggör, att dessa få tillgodoräkna sig sin beredskapstjänst såsom tjänstetid helt eller delvis. Detta är givetvis begränsat i de flesta fall till dem som redan vunnit anställning inom den statliga förvaltningen.

Den nya värnpliktslagen innebär emellertid, att de värnpliktiga i allmänhet ej kunna vinna någon anställning, innan de rycka in till sin värnpliktsutbildning. I förhållande till kvinnliga och frikallade manliga kamrater komma de med hänsyn till sin framtida förvärvsverksamhet i så uppenbart försämrat utgångsläge, att de med nuvarande bestämmelser näppeligen kunna inhämta det försprång som dessa vunnit. Under den tid en värnpliktig måste använda för att bli utbildad till officer och eventuellt fullgöra 180 dagars beredskapsövning hinna hans icke värnpliktiga kamrater att avlägga t. ex. en fil. kand.-, pol. mag.- eller folkskollärareexamen eller, i ett senare skede, t. ex. tingsmeritera sig. Även i förhållande till de kamrater, vilka ej varit dugliga att utbildas till befäl, komma de i en uppenbart missgynnad ställning.

Detta måste — kanske ej nu men under lugnare förhållanden — medföra, att varje ökning av den militära tjänstgöringstiden kommer att motses med oro. Det finns måhända anledning befara, vilket även försiktigt antytts av chefen för flygvapnet, att icke få skola söka undandraga sig t. ex. officersutbildning genom att visa sig från sin ofördelaktigaste sida under den förberedande utbildningen.

Enligt vårt förmenande vore det därför rättvist, att alla värnpliktiga vid befordran inom den statliga förvaltningen finge tillgodoräkna sig sin militära tjänstgöringstid såsom värnpliktig.

Beträffande sådana värnpliktiga, vilka först efter slutad värnpliktstjänstgöring äro i tillfälle söka sig till statlig anställning, kan man emellertid ej tänka sig, att dessa omedelbart skulle få tillgodoräkna sig kanske 810—990 dagars värnplikt såsom tjänstetid vid tävlan med övriga inom förvaltningen anställda. Det skulle endast medföra, att den militära "papperstjänstetiden" komme att förlora all betydelse och att intet avseende skulle fästas därvid.

Å andra sidan borde den nyblivne värnpliktige tjänstemannen under några år kunna gradvis taga igen den genom värnplikten förlorade möjligheten att intjäna tjänstetid. Lösningen skulle kunna skisseras upp med hjälp av följande diagram.

Diagram A och B. (Se Bil.)

Diagrammen äro uppgjorda på så sätt, att den värnpliktige enligt A skulle intjäna sin genom värnplikten förlorade tjänstetid under fyra år och enligt B under tre år. Diagrammen avläsas på följande sätt. Från bottenskanan går man från t. ex. ett års statstjänst rakt upp till den räta linje som betecknar tiden för hans värnpliktstjänstgöring (t. ex. 720 dagar). Skärningspunkten mellan dessa linjer ligger på en höjd av ett och ett halvt år, avläst på sidskalan till vänster. Efter ett års anställning i statstjänst och med en värnplikt på 720 dagar skulle han alltså få räkna ett och ett halvt års tjänstetid. Enligt tabell B skulle han under ett års anställning ha intjänat omkring ett år och nio månaders tjänstetid.

Skulle värnpliktstiden ha överstigit 720 dagar intjänas även överskjutande värnpliktstid såsom tjänstetid inom fjärde respektive tredje årets utgång.

Samma förfarande kan givetvis även användas vid jämförelse mellan värnpliktiga med olika lång värnpliktstid.

Beträffande den värnpliktiges placering i löneklass torde det däremot icke föreligga några hinder för att han omedelbart placeras så som om värnplikten utgjort allmän tjänst. Han skulle alltså efter två års värnplikt flyttas till högre löneklass redan efter ett års statstjänst. Har hans värnpliktstjänst varat ännu längre tid, bör motsvarande tillgodoräknande förekomma.

Det vore givetvis önskvärt, om liknande praxis kunde genomföras i den

kommunala förvaltningen. Det är möjligt att kommunerna finna sig förlåtna att övergå till ett motsvarande system även för att i konkurrensen med den statliga förvaltningen i sin rekrytering ej behöva komma i efterhand.

Under hänvisning till ovanstående hemställes,

att riksdagen vid behandlingen av Kungl. Maj:ts proposition nr 318 måtte vid beaktande av våra här anförda synpunkter i skrivelse till Kungl. Maj:t framhålla angelägenheten av att, så långt görligt är, lämpligt och allsidigt utformad kompensation — således ej enbart ekonomisk sådan — beredes den värnpliktiga ungdomen för det allvarliga intrång i dess levnadsförhållanden som den åsamkas i jämförelse med frikallade eller kvinnliga jämnåriga.

Stockholm den 12 november 1941.

Carl L. Bengtsson.

Lennart Bondeson.

Carl Beck-Friis.

Karl Wistrand.

Torsten Caap.

Robert v. Horn.

Nils Holmström.

Eilif Sylwan.

William Nisser.

Thore Wennqvist.

Diagram A.

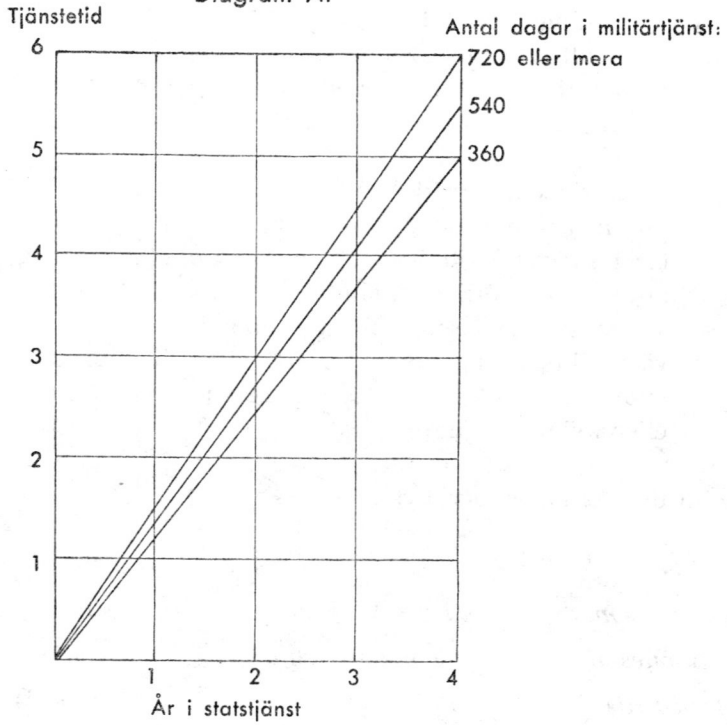

Diagram B.

